

HRVATSKI DIJALEKTOLOŠKI ZBORNIK 14 (2008)

UDK 811.163.42'282  
Izvorni znanstveni članak  
Rukopis primljen 6. X. 2006.  
Prihvaćen za tisak 23. XI. 2006.

ŽELJKO JOZIĆ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje  
Ulica Republike Austrije 16  
HR-10000 Zagreb  
*zjozic@ihj.hr*

## O MORFOLOŠKO-NAGLASNIM RAZLIKAMA POSAVSKIH GOVORA U SLAVONIJI I BOSNI

U radu se prikazuju neke morfološko-naglasne razlike posavskih govora u okolici Županje i Orašja. Na temelju vlastitih istraživanja autor je apstrahirao neke relevantne nepodudarnosti u govorima koji se u znanstvenoj i stručnoj literaturi drže identičnima.

U dijalektologiji su čestom temom istraživanja i opisivanja rubni dijalekti, dijalekti u kontaktu, govori koji se miješaju i mijenjaju pod utjecajem onih susjednih, često i u mnogome različitih. Nije čest slučaj da se kao tema uzme govor dvaju mjesta koje znanstvena javnost, odnosno stručna literatura drži jednim govorom. Odnos posavskih govora u Bosni i onih u Slavoniji svojevrsan je dijalektološki kuriozum, jer je riječ o govorima koji se u literaturi drže jednim govorom, a oni su, barem prema relevantnim podacima koji su nam danas dostupni, do prije stotinjak godina doista to i bili. Jer podudarnosti u fonološkim, morfološkim i inim značajkama koje su nam istraživači prethodnici ostavili u naslijeđe ne ostavljaju mnogo dvojbe kako je riječ doista o jednome govornome tipu. No, posavski se govori u Slavoniji razlikuju od posavskih govora u Bosni. To je činjenica koje su svjesni govornici posavskoga i s jedne i s druge strane Save, a razlike u govoru nikako se ne mogu svesti na izolirane leksičke primjere ili na "otezanje u govoru" (koje je i inače jedan od najčešćih opisa razlikovanja susjednih govora jednih od drugih, ma o kojim se govorima radilo) jer je iole utreniranu dijalektološkom uhu i nakon malo vremena provedena u istraživanju odmah jasno da slavonski i bosanski posavski govori imaju i mnogo specifičnosti koje ih čine osobitima. Nije namjera ovoga rada otkriti nešto što bi dijalektološku kartu zacrtanu još davne 1913. (v. Ivšić, 1913) godine mijenjalo i ispravljalo, jer je govor tih dvaju prekosavskih susjednih sredina vjerojatno i bio gotovo identičan. Ovdje

je pokušaj da se uočavanjem, izoliranjem i usustavljanjem prikažu poneke značajke koje daju potpuniju sliku govora o kojima je riječ, dajući na taj način važnost i onim mikroskopskim razlikama koje su ipak zamjetne, a kadšto i važne u možda kasnijoj klasifikaciji posavskih govora.

Govoriti o posavskim govorima znači govoriti o poddijalektu slavonskoga dijalekta, jednom od četiri dijalekta štokavskoga narječja kojim se govori u Hrvatskoj (Lisac, 2003: 31 i dalje). Posavskim se poddijalektom govori, razumljivo, uz rijeku Savu, od njezina gornjega toka počevši na zapadu od Mačkovca blizu Okučana, sve do krajnjih granica Hrvatske na istoku, zahvaćajući na sjever poprilično valovito područje gdjekad dopirući gotovo do podravskih štokavskih govora, a gdješto obuhvaćajući samo po jedno selo uz Savu. Poznato je da se posavskim poddijalektom govori i izvan Hrvatske, i to u ograničenom broju sela u okolici Orašja. Riječ je o 7 bosanskoposavskih sela: Vidovice, Donja Mahala, Ugljara, Kostrč, Tolisa, Matići i Domaljevac. Nabrojivši ta mjesta gotovo smo nabrojili sva sela iz hrvatske oaze oko Orašja, koju okružuju uglavnom pravoslavna sela. Posebnost tih posavskih sela u odnosu na druga jest u njihovu specifičnom govoru, govoru koji je od početaka hrvatske dijalektologije s pravom svrstan u skupinu posavskih govora (već je, primjerice, Rešetar 1907. u *Der štokavische Dialekt* posebnu pozornost posvetio mjestu Tolisi u bosanskoj Posavini, donijevši podosta materijala, što fonološko-morfološkoga što leksičkoga. Tolisu je, naime, smatrao primjerom slavonskoga dijalekta – koji doduše nije tako nazivao, nego ga je držao dijelom bosanskih ikavskih, tj. hercegovačko-bosanskih zapadnoštokavskih govora (Rešetar, 1907: 27–28)). Posavske govore u Bosni s južne i istočne strane okružuje istočnobosanski, a sa zapadne istočnohercegovački dijalekt, na sjeveru je rijeka Sava, a s druge strane ikavskojekavski slavonski posavski govori.

Stjepan je Ivšić potpuno neopravdano posavsku oazu oko Orašja površno istražio, fokusirajući se u svojim istraživanjima posavskoga uglavnom na hrvatski dio Slavonije. Njegove su zabilješke iz bosanske Posavine možda i najmanje brojem od svih mjesta koja je obišao, a obišao ih je oko 250. Uz to, u Bosni je samo svratio s kolegom Stjepanom Pavičićem, i to već u vrijeme kad mu je kapitalna studija *Današnji posavski govor* bila pred tiskanjem. Oslanjajući se vjerojatno na dobru obaviještenost svojega prethodnika Rešetara, od čijega je istraživanja ondje prošlo tek nešto više od 10 godina, Ivšić je uglavnom prihvatio Rešetarove podatke i određivši granice područja (pritom izostavivši Vidovice, tipično posavsko mjesto) zadovoljio se svrstavši te posavske govore u svoju III. naglasnu skupinu, zajedno s govorima prekosavskih Štitara, Županje, Gradišta, Cerne, Šiškovaca i Prkovaca.

Činjenica da je u to vrijeme područje slavonske i bosanske Posavine pripadalo istoj državi (Austro-Ugarska Monarhija u to vrijeme, a riječ je o posljed-

njem Ivšićevu terenskom istraživanju u Posavini 1912. godine, bila im je zajednička država, doduše, Bosnu je i Hercegovinu Monarhija zaposjela tek kasne 1878. godine), te da je stanovništvo tog dijela bosanske Posavine zbog čestih migracija s jedne na drugu obalu Save, najčešće posjedujući zemlju s obiju strana rijeke, smatrano dijelom jednog naroda koji govori istim govorom, bila je očito dovoljnim razlogom da se ne ulazi dublje u dijalekatska istraživanja i analize.

Tek se istraživanjem i radovima Posavljaka Josipa Baotića ukazuje na osobitosti bosanskoposavskih govora, koji do 70-ih godina i Baotićevih istraživanja, izuzev već spomenutoga Rešetarova istraživanja, uopće nisu proučavani.

Najnovija su usporedna istraživanja posavskih govora u Slavoniji i Bosni otkrila neke, često mikroskopske razlike, u fonološkom, morfološkom, ali i sintaktičkom i leksičkom sustavu. Tako su nakon vlastitih recentnih istraživanja govora Štitara, Županje i Bošnjaka s jedne te Donje Mahale, Ugljare i Tolise s druge strane na površinu izbile neke dijalektološki relevantne razlike tih govora, tvoreći dva sustava s međusobno relativno ujednačenom akcentuacijom i morfološkim sustavom, što je dalo za pravo ideji da se pristupi usporedbi dijalekatskih osobitosti, izdvajajući za ovu prigodu neke morfološko-naglasne te pokoju fonološku razliku posavskih govora u Slavoniji i Bosni. U ovom će se radu donijeti samo manji dio usporedbe govora oko Županje i Orašja, a riječ je, dakle, o ikavskojekavskim staroštokavskim posavskim govorima.

Dočetno *-l* u primjera tipa *vôl, gôl, sôl* u slavonskoj Posavini redovito je ostalo, dok u bosanskoj Posavini takvi primjeri glase *vô, gô, sô*. Isti je slučaj i sa *-l* na kraju sloga unutar riječi: u Slavoniji su *kôlci, stôlci*, a u Bosni *kôci, stôci*.

Dočetno *-l* u Slavoniji i Bosni zamijenjeno je sa *-o* u glagolskih oblika, pri čemu je u dodiru s primarnim ili sekundarnim *-a* došlo do sažimanja i duljenja u *-ô* (*môgô, dô, ustô*), te u imenica (*pitô, kotô, kabô, pakô, posô*), ali je u pridjeva u Slavoniji dočetno *-l* ostalo (*debêl, vêsêl, trûl, kîsel, vrêl, tôpâl, zrêl*), što je u skladu s Ivšićevim podacima, dok se u Bosni i tu najčešće zamijenilo sa *-o* (*debêo, vêsêo, trûo, kîseo*), o čemu Ivšić ništa ne kaže.

U slučajevima kratkoga jekavskoga refleksa *ě* iza *d* i *t* u Slavoniji je osim jekavskih oblika *đjeca, tjêla* itd. mnogo češće došlo do jotacije: *žêca, žêd, êêo, žêtelina, žêvêr, ževôjka, prižêka, žžêla, êêla*. Takva jotacija u Bosni nije zabilježena niti u jednom primjeru. Još je jedna osobitost bosanske Posavine kad je riječ o refleksu kratkoga *ě*: ondje je za razliku od ikavskojekavske Slavonije s druge strane Save ikavizam prisutan i u pridjeva radnih glagola *jêst, sjêst* i *tjêt* (*jîo, sîo, tîo, uz tjêo*), za razliku od Slavonije, gdje je redovito jekavski refleks (*jêo, sjêo, tjêo/êêo*).

## Akcenatske osobitosti

Dočetni položaj kratkosilaznoga naglaska (tipa *otàc, ženà, popìt*), kao relikv starohrvatske akcentuacije, kakva je i danas prisutna na velikom području čakavskoga narječja, moguć je i u posavskome govoru, premda je takvo naglasno stanje relativno ograničeno na manje područje Slavonije između Broda i Županje. Područje oko Županje, koje je predmetom ovoga rada, prema Ivšićevoj klasifikaciji ne ulazi u tu najkonzervativniju naglasnu oazu, premda je oksitoneza samo u slučaju kada joj prethodi kratki slog sporadično zabilježena. Tako se u slavonskoj Posavini oko Županje mogu čuti naglasci tipa: *protiř, silovit, ořap, sestra, ne mogu, pekměz*, što govori u prilog tome da se područje najarhaičnije akcentuacije nekad protezalo i na županjski dio Slavonije. U bosanske posavskome govoru oksitoneza nije zabilježena niti u tragovima, premda je važno reći da je u fonetskoj riječi vrlo često u oba govora naglasak prisutan i na posljednjem slogu, koji zajedno s enklitikom čini cjelinu pa kratkosilazni naglasak postaje medijalni, što je pozicija koja je vrlo stabilna u oba govora: *zìma mi je, razlāđ se, kakò ce, akò ćeš, dobrò je, jednà je, veselì se*.

Oba govora čuvaju stare prednaglasne duljine, ali su one u govoru bosanske Posavine postojanije za razliku od govora u Slavoniji, u kojima je gotovo u pravilu došlo do nastanka novoštokavskog dugouzlaznog naglaska na slogu s prednaglasnom duljinom: *glāvē > glāvē, rūkôm > rúkōm*, dok je u Bosni dočetni dugi silazni naglasak zadržao svoju kvalitetu. U Bosni je, dakle, takva naglasna situacija redovita u brojnim slučajevima: G i I jd., te G mn. nekih imenica ženskog roda (*snāšē, snāšōm, snāšā*), G mn. nekih imenica sr. roda (*ūstō, vrātō*), prezentu te u muškom rodu radnih pridjeva nekih glagola (*živim, būlì, pītō, polūpō, svězō*), muškom rodu nekih posvojnih pridjeva (*řānìn, Māndìn, strīčēv*), u nekih brojeva (*řēsēt*) itd. No, za govor Slavonije ne može se reći da se dugosilazni naglasak nakon duljine uvijek promijenio u dugouzlazni. Tako je sporadično i ondje zabilježen, najčešće u G množine imenica muškoga i srednjega roda: *kolāčā, komādā, dućānā, u Bošnjākā, řeřirā, jājō* uz *koláčā, komádā, dućānā, u Bošnjākā, řeřirā, jājō*.

Zabilježeno je i nekoliko primjera medijalnog kratkosilaznog naglaska s prednaglasnom duljinom, tipa *nāglāsak, ūtōrak, pūstīnāk, zāvratak, řūplānin*, no takvi su primjeri karakterističniji za bosanski dio Posavine (premda se i u slavonskome mogu čuti), dok je za Slavoniju običniji prelazak u dugouzlazni naglasak: *nāglāsak, ūtorak, pūstīnāk, zāvratak, řūplānin*. Vrlo je zanimljivo to što se prednaglasne duljine čuvaju bolje u bosanskoj nego u slavonskoj Posavini (u nekim sam ranijim istraživanjima najarhaičnije posavske zone između Slavenskoga Broda i Županje ustanovio da se čak ni ondje, gdje je danas oksitoneza sasvim uobičajena pojava, prednaglasne duljine uglavnom ne čuvaju

(v. Jozić, 2004a), jer je to odraz starohrvatske akcentuacije, kakvu je Ivšić nekad bilježio upravo u slavonskoj Posavini.

Još je nekoliko naglasnih osobitosti važno istaknuti kad govorimo o posavskim govorima u Bosni. Za te je govore karakteristično da je novi akut, inače jedna od najpostojanijih crta svih posavskih govora (Jozic, 2004c: 26-27), prisutan i u nekim kategorijama u kojima nije uobičajen u posavskome kako je opisao Ivšić. Tako ga recimo nalazimo u imenica koje inače imaju uobičajen medijalni dugouzlazni naglasak, a mogu se čuti s novim akutom, npr. *jedīnak*, *Terēza*, *kapēla*, *granāta* pa čak i *Lūca*. Isto tako genitiv zamjenice (*t*)*kō*, *štō* glasi *kogā* i *čegā* te dativ i lokativ *komē* i *čemū*, dok je u slavonskome posavskome zabilježeno samo *kōg* i *čēg* te *kōm* i *čem*.

## Morfološke osobitosti

Najveća je morfološko-naglasna razlika između govora u Slavoniji i govora u Bosni u imenica muškoga i srednjeg roda u množinskim padežima dativu, lokativu i instrumentalu, u kojima prevladava sinkretizam, s bitnom razlikom što je u Slavoniji množinski morfem *-ima*, a u Bosni *-īm*, npr. *brātićima* – *brātićīm*. U Bosni je morfem *-īm* dug, a često je i naglašen (redovito akutom: *koscīm*, *sinovīm*, *zlim*). Zanimljivo je da je na cijelom području posavskoga govora Ivšić zabilježio tek 2–3 primjera dativa, lokativa i instrumentala na *-im*: u Podgajcima je zabilježio primjere *sinovīm* i *cripovīm* (Ivšić, 1913: 230), te u Vrbanji. To također govori u prilog tvrdnji da je Ivšić površno istražio bosanski dio Posavine, jer je morfem *-im* u spomenutim padežima vrlo karakterističan i redovit, tj. nema alternativnih oblika na *-ima*. Tim više što je morfem *-im* u tim padežima za imenice muškoga i srednjega roda Rešetar već bio zabilježio, no on napominje da se “usporedo sa završetkom *-im* u imenica *a*-osnova bilježi nastavak u dativu *-am*” (Rešetar, 1907: 157). Bez obzira na takvu Rešetarovu tvrdnju i podatke da takvi paralelni nastavci u muškom i ženskom rodu za D, L i I množine “dolaze u Bosni i Hercegovini u Bihaću, Sanskom Mostu, Velikoj Kladaši itd.” (ibidem), u govoru bosanske Posavine nisu zabilježeni oblici ženskoga roda u tim padežima na *-am*, nego redovito na *-ama*.

U glagola V. vrste (morfem I. lica *-am*) u Slavoniji su mogući dubletni oblici tipa: *glēdajū*/*glēdajē*, *prōbajū*/*prōbajē*, *kopājū*/*kopājē*, *bacājū*/*bacājē*, pri čemu se prednost u govoru ipak daje obliku na *-ju*, a oblik na *-je* rjeđi je u govoru, dok je u govorima bosanske Posavine prezent redovito na *-ju*, dakle, samo *bacājū*, *kopājū*, *prōbajū*, *glēdajū*.

## Zaključak

Na ovome su mjestu pobrojene samo neke točke razlikovanja dviju skupina posavskih govora, onih oko Županje sa slavonske strane Save i onih oko Orašja s bosanske strane. Riječ je o govorima koji prema Ivšićevoj naglasnoj klasifikaciji pripadaju istome naglasnom tipu, nešto arhaičnijemu, njegovoj III. naglasnoj skupini. No pobrojene su razlike, s napomenom da razmimoilaženja ima i na sintaktičkoj, semantičkoj, tvorbenoj i leksičkoj razini, ipak važne jer su dobar pokazatelj razvoja dijalekata, utjecaja raznih jezičnih i izvanjezičnih čimbenika, koji dovode do divergencije nekad istovjetnih govora. Dijalekt, tj. jezik neprestano je u mijeni iz razlogâ koji su nekad više nekad manje objašnjivi i razumljivi. Tako je i s govorima u Bosni i Slavoniji. Nije potrebno previše objašnjavati što se sve u proteklom stoljeću događalo na jezičnom planu u Bosni i Hercegovini, kakav je jezični standard kojim mediji utječu na govornike ondje i danas. Školstvo i Crkva također. To je samo jedna komponenta utjecaja na dijalekt, a govori okolnih mjesta, međusobna miješanja stanovništva, migracije (veće i manje), također utječu na mijenjanje govora.

## Ogledi govora

### Štitar

*A mōja svèkřva se znàla mōlit od sànzřija. Kad uzdànēs, protřzà tũdā ìšpod rēbàra, čũdo Bōžē. Posapĩnā i ne mōš dodànit, stēgnē te. Pũno k nōj dolàzilo svũta da se òna Bōgu mōlĩ. Grĩjte i toplũte. Nit je naućila mōju žēcu, a umřla je. Dok si mlād i nēvĩno tō se naućĩ, imājũ kō kràtkā i dũžā i nājđũžā, kō trĩ molĩtve. Īva strĩca Mātē i pokōjnĩ strĩc Māta dōžũ da se mōlĩ i prōžē. Grĩjte sa crĩpom, al to ìstō dōktori nĩsu vřerovāli.*

*Mōja māmā, onā je se òpēt znàla mōlit od, mĩ kãžēmo nicĩna, kad bũdē zā vrātom, zā uvom. Kō ùpalu dōbijēs ñēkũ. Tō dōktori dājũ ñēšta da tō sazrēnē i protečē, al akō si na vrĩme dōšō. Krāvama vļēme kad nō i tō se rāzbijē molĩtvōm, s Bōžōm vōļōm. Kad će òna umřt, ònda je snā: àjde, bāko, kãžĩ nam nũ molĩtvicu, a òna pōčēla ñēšta, a onē se pōčēle smĩjat. Kãžē: nēću vam ni pripovĩdat. Nĩkom nēće kãst. A krāvĩ se ìstō mōja māmā znàla mōlit. Od Uskřsa što se svetēne, šũnka, nā kōst, òna tō kad bũdē ostāvĩ, zatàknē zā rōg i vĩ žĩvināri i nĩ ùvřk su bĩli s ñĩma dōbri, i dājũ nekćje i šta se ne činĩ. A māmĩ òna dovedē krāvũ kōjā òće ĩc i onā se, da prostĩte, u vecē, mālo pomōčĩ tũ kōst uskřsnũ, oko vļēmena, oko tē gũlē, gē je na vļēmenu i tã se gũla pōčmē spušcat i spuštĩ se.*

\*\*\*

*Kãžē svēkar: mlādā mōrā mēst i rāno se đĩgnit. Kad se đĩgnēte, kũću sprēmĩte, vĩ nē znāte, a mĩ stērēmo krēvet, znāš da mlādā mōrā prostřt krēvet i otvōrit*

*sòbicu svòju, jel nìko nēcē 'ic po vāšī sòbīca, već u tū kūjnu ge sjedīte, tō očīstīte. Nē znā se iz kōga krāja mòže kògod dōć. I tō sam jā prīvātila, slūšala sam je. Na stānu su vjēčno bīli, ōnda da bi ōn ōšō u sèlo, pa se zādŷžō sa vīma drugovīma i ostō, ōnda 'negōv ōtac i mātēr su nēmu govōrili: jēsmo kázali, jesī se oženio? Nemōj dok iz vójskē ne dōžēs; sād 'imās svòju cūricu, 'imās svòju žecu. Pōslē se rođio i drugī sīn, jā sam nē postīvala i slūšala. Sad sjēdnū u kōla cigāru u ūsta. A ōnda bile nē ōbaveze, 'idēmo plēt žīto, sad se popŷškā, a jā i svēkŷva plījēmo žīto čim dōžē žūržev dān, a mōraš sve dāt nūma i prīdat, svīne pokōlēs, pa sa ūlem krūva. A tū Māricu povedēmo na nūvu, kad onā se zaigrāla, a mī pōnīli prōvē i pekmēza, al onā se zaigrāla, mīlī Bōže, prāvī kolāče, a ōna mēćē zēmļu i tī pekmēz i mīšā. I tō jā nīsam mōjōj mātēri rēkla da sam jā bīla tī dān glādna, a onū su pājglovāli krū i imāli su krūva. Ajd ōš, Rēzo, jēst? Nēcū, nīsam glādna.*

## Donja Mahala

*Tō prījē bīla zagonētkā djēci: pēt bābā oko rūpē tŷčū i nīkakā nīkū ne mòre sīć. Tō su 'igle. Pēt bābā kūću prāvī, a ne mīslī u nōj zimōvat. Mī rādīmo, a djecā se pokūpū: 'dĵe, bāko, pričāj nam nō svòje šta znās. Ōnda jā nūma isprīčām, ōnda ōni mēni: e sād cete vī čūt šta jā znām. Ōnda ōni ōnō svòje iz kīngē, a jā nūma ōpē kazūjēm šta sam jā kad sam bīla dīte, kakō smo igrāli se lōptē u kàlo, kakō smo skākāli na dāski. Kolāčā naprāvīmo za svātove, kad tākō razlūtīmo se: nā bi, nā bi, ōnda pokvārīmo svē, nēa nīkom nīšta. Mī smo prāvīli žīrke, žīrkali se, bācās iz rúke ū rūku, nīje ōnda bīlo nīge ni klīkera ni lōptē ni nīšta. Mēni mātēr od trālā sašīla lūtku i naprāvīla snāšu. Jōj, drūge se mēni pokūpē: igra s tīm kōlkō ōš. A dānas se od fka ne mòre ódat, nēa čeg djēca néaju i nīšta ne vōlē. Dok dvā pūt prīglēdaju i bācē, dāj drugō nēšta. Čītav bi vāšār dōnīli i ōpē nīje im zanimlīvo ni interesānto i ōpē šērpīcu svēžū pa vōžaju što smo i mī.*

\*\*\*

*Ne rādīm vākō po nūvā, rādīla sam prījē nūve i svē, et sam bāšču prīd kūcōm, vŷtlāk, tōd 'imā svegā. Póži od lūkovice, onā je nājprēcā, bež nē nēa jēla. Pŷvō 'idē lūk i mŷkva, eto kōmpŷr, i ōnda rāsade prīspījū, ōnda se sādī pōvŷje. A sād tŷčē na koridōr, tām 'imā kōlīko ōcēs, tām urōdī, tām 'imā za pāre. A od kōlkō je tō dāna? Kō tō znā. Ogūlīs, a ōno uvēlo, ko šāpnica stojī. A kad tī sēbi iz bāščē donesēs, iz vŷtlāka, kako ōš kázat, svē bar frīsko. Navŷtlāčī se, nažūbrī se, rōdī dobro kad se nasījē. Čeg se sjētīš: bündēva za pītē, svāšta natūrās, oklaglījōm razvūcēs, rāzvījēs pa razvūcēs, nēko pōspē dublēkom, nēko sīrom. Smōtās, pēci, jēdi.*

\*\*\*

*Jā ūše pārīm sa vitīlīm i sa vōskom i svīt se 'eto pomāžē, ozdrāvūla. Plátno i vōsak namōtām kadā provŷjē. Od usījū sāmō kad bolē, ak su zātŷpāne, ak su bōlesne, vitīl razmōtās, a ōn pūn ko nō pīlēvinē kad narēžēs, eto tākō tō būdē*

iz ušjū izīžē; idū dōktorim, idū i na ispirāne, dōžū mēni i iz bólnice kōjī rādē tāmō, ma svegā je mēni doódiło, pomāžē svākom plāo dobro. Kako nō kážū: bābi nā milōst šta ko prūžī kad pārīm, a mlōgī nōsī. Ónda jā mētnēm: dēset fišēka pēt mārāka. S tīm se mōre izlīčit, ak glāva bolī, znā od tōga i glāva bōlet, i ū grū, a ūše ūzrok.

Doódiło mēni jedānpūtā nēkī slāstičār Šiftār, bila mi djēca mála; ón donesē ālvē, tōgā sladīšā svēg djēci, djēci drāgo, a ón jādñī nē znā štā će. Odrédili mu operāciju pa nē sme, et p̄rvo će próbat kod mēne. Kad ón ozdrāvio i tō izišlo svē, ónda ón mēni: Fála ti, gōspožo āno, tō operācija nīti rēžē niti nōža, ni nīšta, a svē poizvlāčī. A ónda ón kad dōžē, a djēca sve mēni: Gōspožo āno, gōspožo āno. Ma idēte u mātēr svōju, pa kūd znā čòek drūkčē rīt, nek ón jōš dōžē k nāma, ālvē donesē. A ón se na zafalīvat nīje mōgō; čòek vās rādostān, ne mōrā na operāciju, a mūke izišle iz glāvē.

Mēni jēdnōč doódiło fra Jōzo, pār<sup>1</sup>la mu ūše u rātu, u pòdrumu pār<sup>1</sup>la mu. Rāt, pūcā se svūd, nēga ūše zaboļēle, i tākō kod žīlīnī ónī dōbrī pòdrum, óni su nēga i dobāvili. Kad jā ispārila, jā kážēm: ūjače, gotòvo je. A ón ćútī. ūjače, rēko, gotòvo je. A ón òpēt ćútī. Isūse, vālda nī ūmrō. Tako ležī, ćútī, a jā nēga zdjīmām. Prōsti mi, Bōže, kākō sam zāspō, e nīsam slāžē spāvō kakō sam se rođio.

## Literatura:

- BAOTIĆ, JOSIP. 1971. *Sintaksa padeža u govoru starosjedilaca bosanske Posavine*, Prilozi proučavanju jezika, VII, 105–140, Novi Sad.
- BAOTIĆ, JOSIP. 1979. *Akcentatski sistem sela Kostrča u bosanskoj Posavini*, Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik, 2, 161–267, Sarajevo.
- BAOTIĆ, JOSIP. 1982. *Akut u govoru starosjedilaca bosanske Posavine danas*, *Studia Linguistica Polono-Jugoslavica*, 2, 53–63, Skopje.
- BELIĆ, ALEKSANDAR. 1957. *O značaju zapadnog štokavskog govora za istoriju srpskohrvatskog jezika*, *Južnoslavenski filolog*, XXIII, sv. 1–4, 69–75, Beograd.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1958. *Tri razdoblja u razvitku naše dijalektologije*, *Radovi FF Zadar*, I, 51–65, Zadar.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1960. *O genetskim i strukturalnim kriterijima u klasifikaciji hrvatskosrpskih dijalekata*, *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, III, 68–88, Novi Sad.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1985. *Suvremeno štokavsko narječje kao plod konvergentnoga jezičnog razvoja*, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 7/1, 59–71, Zagreb.
- BROZOVIĆ, DALIBOR – IVIĆ, PAVLE. 1988. *Jezič, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Zagreb.
- FINKA, BOŽIDAR – ŠOJAT, ANTUN. 1975. *Hrvatski ekavski govori jugozapadno od Vinkovaca*, *Radovi Centra za znanstveni rad Vinkovci*, 5–131, Vinkovci.



- IVIĆ, PAVLE. i dr. 1981. Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Posebna izdanja, knjiga LV, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 9, Sarajevo.
- IVIĆ, PAVLE. <sup>2</sup>1985. Dijalektologija srpskohrvatskog jezika, Uvod u štokavsko narječje, Novi Sad.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1907. *Šapinovačko narječje*, Rad JAZU 168, 113–162, Zagreb.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1911. *Prilog za slavenski akcenat*, Rad JAZU 187, 133–208, Zagreb.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1913. *Današnji posavski govor*, Rad JAZU 196, 124–254 (I); Rad JAZU 197, 9–138 (II), Zagreb.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1951. *Iz naše akcentuacije i dijalekatske problematike*, Zbornik radova Filozofskog fakulteta, I, 359–378, Zagreb.
- JOZIĆ, ŽELJKO. 2004a. *Najstariji naglasni tip posavskoga govora danas*, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 30, 73–83, Zagreb.
- JOZIĆ, ŽELJKO. 2004b. *Glagolski sustav posavskih govora*, Filologija, 43, 31–54, Zagreb.
- JOZIĆ, ŽELJKO. 2004c. *Neke osobitosti posavske akcentuacije danas*, Šokačka rič 2, 23–30, Vinkovci.
- KOLENIĆ, LJILJANA. 1997a. *Slavonski dijalekt*, Croatica, prinosi proučavanju hrvatske književnosti, 45/46, 101–116, Zagreb.
- KOLENIĆ, LJILJANA. 1998. *Slavonski dijalekt*, Hrvatski jezik, 205–215, Opole.
- LAVRNIĆ, ILIJA. 1983. *Ikavski govor istočne Slavonije*, Osijek.
- LISAC, JOSIP. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1., Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Zagreb.
- LUKEŽIĆ, IVA. 1998a. *Štokavsko narječje (Nacrt sveučilišnih predavanja)*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, 32, 117–135, Zagreb.
- MOGUŠ, MILAN. 1967. *Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, X, 125–132, Novi Sad.
- MOGUŠ, MILAN. 1971. *Fonološki razvoj hrvatskoga jezika*, Zagreb.
- MOGUŠ, MILAN. 1995. *O problemima naše povijesne dijalektologije*, Hrvatski dijalektološki zbornik, 9, 11–23, Zagreb.
- PAVIČIĆ, STJEPAN. 1920. *O govoru u Slavoniji do turskih ratova i velikih seoba u 16. i 17. stoljeću*, Rad JAZU 222, 194–269, Zagreb.
- PAVIČIĆ, STJEPAN. 1953. *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, Zagreb.
- PAVIČIĆ, STJEPAN. 1970. *Govorno stanje u Slavoniji*, Zbornik radova Prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje, 237–243, Osijek.
- PECO, ASIM. 1971. *Osnovi akcentologije srpskohrvatskoga jezika*, Beograd.

- REŠETAR, MILAN. 1900. *Die serbokroatische Betonung südwestlicher Mundarten*, Schriften der Balkancommission, Ling. Abt. I, Beč.
- REŠETAR, MILAN. 1907. *Der štokavische Dialekt*, Schriften der Balkankommission, Ling. Abt. VIII, Beč.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1967. *Klasifikacija slavonskih govora*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 10, 133–145, Novi Sad.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1977. *Akcenatske zone slavonskog dijalekta*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, XX/1, 179–201, Novi Sad.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1989. *Areali ikavskog, ekavskog i ijekavskoga govora u slavonskom dijalektu*, Hrvatski dijalektološki zbornik, 8, 135–144, Zagreb.

## On the morphologic-accentual differences of Posavian vernaculars

### Abstract

In the paper author gives some morphologic-accentual differences between Posavian vernaculars near Županja and Orašje. Following the fieldwork in the region, the author emphasized some relevant disparities in those vernaculars which are identical according to literature.

Ključne riječi: posavski govor, slavonska Posavina, bosanska Posavina, morfološko-naglasne razlike

Key words: Posavian dialect, Slavonian Posavina, Bosnian Posavina, morphologic-accentual differences